19R

टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे

संस्कृत विशारद (बी.ए.) – नियमित

परीक्षा : जानेवारी – २०२३

सत्र ३ रे

विषय: व्याकरण– ३ (19R431)

दिनांक : १२/०१/२०२३ गुण : ६० वेळ : स.१०.०० ते १२.३०

सूचना : १) उजवीकडील अंक त्या प्रश्नांचे गुण दर्शवितात. २) सर्व प्रश्न अनिवार्य.

प्र.१. त्रीणि सूत्राणि स्पष्टीकुरुत । (१५)

१) अचोऽन्त्यादि टि। २) इको यणचि। ३) अणुदित्सवर्णस्य चाप्रत्ययः। ४) अकः सवर्णे दीर्घः।

प्र.२. तिस्रः संज्ञाः स्पष्टीकुरुत । (१५)

१) संहिता २) वृद्धिः ३) प्रगृह्यम् ४) पदम्

प्र.३. पञ्चानां रूपपरिचयं कुरुत । (०५)

१) कथितः २) गवे ३) बभूव ४) प्रारभ्य ५) वक्ष्यामि ६) सरिताम्

प्र.४. पञ्चानां सामासिकपदानां विग्रहं कृत्वा समासनामानि लिखत । (०५)

१) रिक्तहस्तः २) सप्तर्षयः ३) देवदानवाः ४) वाक्पटुः ५) यथासमयम् ६) कृष्णश्रितः

प्र.५. पञ्च वाक्यानि सूचनानुसारं परिवर्तयत । (०५)

१) वैदिकाः मन्त्रान् अपठन्। (वाक्यम् एकवचने परिवर्तयत।)

२) अधुना अचिरादेव वर्षा भवेत्। (वाक्यं लोट्लकारे परिवर्तयत।)

३) मातामही प्रतिदिनं मह्यमेकां कथां कथयति स्म। (स्म निष्कासयत।)

४) ब्राह्मणेन आचमनं कृत्वा पूजा आरब्धा। (पूर्वकालवाचकमव्ययं निष्कास्य वाक्यं पुनर्लिखत।)

५) त्वं मनसा ईश्वरं भजस्व। (त्वं स्थाने भवान् इति कर्तृरूपं प्रयुज्य वाक्यं पुनर्लिखत।)

६) याचकाः वारंवारं प्रार्थनां कुर्वन्ति। (वाच्यपरिवर्तनं कुरुत।)

प्र.६. द्वयोः श्लोकयोः अनुवादं माध्यमभाषया कुरुत। (०४)

१) चन्दनं शीतलं लोके चन्दनादपि चन्द्रमाः।
चन्द्रचन्दनयोर्मध्ये शीतला साधुसङ्गतिः।।

२) अल्पानामपि वस्तूनां संहतिः कार्यसाधिका।
तृणैर्गुणत्वमापन्नैर्बध्यन्ते मत्तदन्तिनः।।

३) विरला जानन्ति गुणान् विरलाः कुर्वन्ति निर्धने स्नेहम्।
विरलाः परकार्यरताः परदुःखेनापि दुःखिता विरलाः।।

प्र.७. संवादस्य अनुवादं माध्यमभाषया कुरुत । **(०४)**

भीमः – भोः पुरुष, तिष्ठ तिष्ठ। किमर्थमेतं ब्राह्मणपुत्रं बलात् नयसि? मुञ्च तम्।
घटोत्कचः – (सगर्वम्) नाहं मुञ्चामि। गृहीतः एषः अम्बायाः आज्ञया।
भीमः – ननु का नाम तव माता?
घटोत्कचः – हिडिम्बा नाम राक्षसी ममाम्बा।
भीमः – (सहर्षं , स्वगतम्) अये, हिडिम्बायाः सुतः एषः। सदृशः हि एतस्य गर्वः। (ब्राह्मणं प्रति)
भोः ब्राह्मण, नय गृहं तवानुजम्। तव तनयस्य स्थाने अहमेवैनं राक्षसमनुगच्छामि।
घटोत्कचः – तर्हि भवान् मामनुसरतु।
भीमः – अहं स्वयं नैवागच्छामि। नय मां यदि ते शक्तिः अस्ति।

प्र.८. अधोलोखितं गद्यांशं संस्कृतेन अनुवदत। **(०५)**

रामाच्या अभिषेकाची बातमी मंथरेने कैकेयीला सांगितली. ''महाराणी, महाराज रामाला राज्याभिषेक करू इच्छितात. तो राजा झाल्यावर तुझा भरत त्याचा आज्ञाधारक दास होईल. तेव्हा असं काहीतरी कर की ज्यायोगे तुझा मुलगा भरत राजा होईल.'' तेव्हा कैकेयी म्हणाली, ''तूच उपाय सांग.'' मंथरेने तिला दशरथाने वचन दिलेल्या दोन वरांची आठवण करून दिली. कैकेयी दशरथाला म्हणाली, ''महाराज, पूर्वी मला वचन दिलेले दोन वर आता द्या''.

प्र.९. अमरकोषपङ्क्तितः समानार्थकान् लिखत। (के अपि द्वे) **(०२)**

१) निशापतिः   २) द्विरेफः   ३) शिरः